

ЛЕОНІД ПОЛТАВА

ЧОГО ШУМЛЯТЬ ДУБИ

П'ЄСА НА 3 ДІЇ

ТЕАТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА, ч. 1. — ПАРИЖ. 1950.

ЛЕОНІД ПОЛТАВА

ЧОГО ШУМЛЯТЬ

ДУБИ

(ГЕРОЇЧНА БОРОТЬБА ЛЕМКІВЩИНИ)

П'ЄСА НА 3 ДІЇ

ТЕАТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА, ч. 1. — ПАРИЖ. 1950

14/11/50
Sunny

П'еса для самодіяльних гуртків.

Тираж — 300 примірників.

На правах рукопису.

ДІСВІ ОСОБИ

1. ГАННА, — комсомолка, українка з УРСР.
2. ВОЛЯ, — лейтенант советської армії.
3. СОТНИК=журналіст, — сотник УПА.
4. ОСИП БОНЬЧАК, — селянин-лемко.
5. КАТЕРИНА БОНЬЧАК, — його дружина.
6. ПЕТРИК, — іх син, 10 років.
7. КРІЛОВ, — начальник МВД.
8. МИХАЙЛІВНА, — жінка з УРСР, каміка, 50 років.
9. БУК, — селянин-лемко; зрадник.
10. ЕМВЕДІСТ.
ПОВСТАНЦІ УПА (1-ий, 2-ий і т. д.).
СЕЛЯННІ Й СЕЛЯНКИ Лемківщини.

Дія відбувається в 1946 р., під час намагання советського уряду виселити українців з Лемківщини до СРСР.

ДІЯ I.

УРСР. Районове місто. Чиста, але дуже скромна кімната, мешкання лейтенанта Волі. На стіні — портрет Сталіна і радіоголосник.

ЯВА 1.

Михайлівна прибирає.

РАДІО: — Гаваріт Москва! Переселення з Лемківщини відбувається по наперед опрацьованому плану. Місцеве населення з великою радістю сприйняло повідомлення про переселення в советську Україну...

МИХАЙЛІВНА: (*вимикає радіо*): — Все сприймають з радістю. Податки — з радістю, позику — з захопленням, різні обмеження — з ентузіазмом!.. Все по плану, навіть радість заплянували...

ГОЛОС: (*з-за дверей*): — Тут мешкає гвардій лейтенант товариш Воля?

МИХАЙЛІВНА: (напіввідкривас двері і говорить): — Так, що ви бажаєте?

ГОЛОС: — Не я бажаю! Це товариш Воля бажає придбати нову державну позику.

МИХАЙЛІВНА: — Хто вам таке сказав? Він мені вже два місяці не платить за кімнату.

ГОЛОС: — Це мене не стосується, це справа приватно-собственницька! Про советську державу більше думайте, громадянко!

МИХАЙЛІВНА: — (зачиняючи двері): — Гаразд, гаразд, я скажу... (мовчки вимикає радіо).

РАДІО: — ... В Москву прибула делегація колгоспників з України, щоб особисто подякувати дорогому батькові, геніеві передової науки, великому реформаторові природи, найвизначнішому ученному, славетному композиторові, чудово...

МИХАЙЛІВНА: (рвучко вимикає радіо): — Прибули колгоспники з України аж у Москву! А чому ж вони в наше місто на базар не прибувають? Хіба котрий вночі прибіжить, в чергу, під магазин... (Відкладає вінника й задумується). А тільки... Хіба я смію нарікати?.. Чи я не несля першою червоного прапору до Києва... Тепер?.. Я вже своє для цієї чудової держави зробила, мене ніхто нічого не питася. І добре. Я починаю запитань боятися... Але я все таки запитаю товарища лейтенанта, без контрреволюції, дуже просто: з чого мені жити? Жити цією кімнаткою... Та й за неї не платить...

ЯВА 2.

Входять Ганна і Воля.

ГАННА: — Добрий день, Михайлівно!

МИХАЙЛІВНА: — Добриденъ, моя Ганно.

ГАННА: — А ви не говоріть “моя”, не забирайте мене у... (натяк на Воля).

МИХАЙЛІВНА: — Я рада, що ви така життерадісна... Товаришу лейтенанте, тут вам листи. Довго ж вас вдома не було...

ВОЛЯ: — Справи, справи, Михайлівно. (Переглядає листи).

ГАННА: (*до Михайлівни*): — А ви сторожем хатнього ладу, по-старому...

МИХАЙЛІВНА: (*їй це вразило*): — Так... сторожем хатнього ладу... З'їхала я. Сама не знаю, чи це вже старість, чи може через цю скалічену руку, чи... Колись була і я сторожем, іншим сторожем... ось, як ви, Ганно...

ГАННА: — Це дійсно, у нас ще не цілком добре навчилася дбати за совєтську людину. Але товариш Сталін уже звернув увагу... Михайлівно, вибачте, ми хочемо поговорити.

МИХАЙЛІВНА: (*натякаючи на Волю*): — Я навіть знаю, про що...

ГАННА: (*обіймаючи її*): — Ой ви, дорога...

ВОЛЯ: — Цікавий лист з Києва, з редакції “Більшовика”. Приїде кореспондент до нас, зацікавилися моєю успішною працею у військовій школі. Ну, ну...

МИХАЙЛІВНА: — Отримаєте ордена — уніформу випрасую, як ніколи!

ГАННА: (*захоплено*): — Ах, орден! Великий радянський орден...

МИХАЙЛІВНА: (*задумано хитає головою*): — Орден, орден...

ГОЛОС (*із-за дверей*): — Всі власники кімнат, керівник будинку, відповідальні за пожар, — униз, у справі квартирного податку!..

МИХАЙЛІВНА (*заклопотано виходить*).

ЯВА 3.

ГАННА: (*по пасзні*): — Сергію! Ти кудись зникаєш... Я три вечори чекала в парку... Що з тобою?

ВОЛЯ: (*сухо*): — Пробач, я не мав часу.

ГАННА: — А тепер я не зможу прийти, я мушу їхати.

ВОЛЯ: — Куди їхати?

ГАННА: — Я щаслива з цього, але мені не хочеться від тебе...

ВОЛЯ: (*різко*): — Хто тебе посилає?

ГАННА: — В тебе такий тен... Партія посилає... Посилає вчителювати в Лемківщину.

ВОЛЯ: — Лемківщина? Там — Польща.

ГАННА: — Так. Але ті люди також мусять бути совєтськими людьми.

ВОЛЯ: — Там немає наших шкіл. Ні російської, ні української. Звідки ти знаєш польську мову?

ГАННА: --- Дорогий мій! Це ж всього разу. При чому тут мова? Мова Леніна й Сталіна всюди зрозуміла для трудящих. Не буде школ — будуть комсомольські організації, будуть партійні... Ти ж тільки уяви: ми перемагаємо світ! Цілий світ — це советська держава і столиця її — Москва!..

ВОЛЯ: — Ах, Ганно, облиши ці деклямації. Ми советські люди і не треба нас агітувати, самі все добре бачимо.

ГАННА: — І це треба. Заповіти вождя...

ВОЛЯ: — Облиши. Кожну зустріч зі мною ти перетворюєш на вечір політичних дискусій...

ГАННА: — Ну, гаразд. Отже, я іду. І тобі не жаль?

ВОЛЯ: — Так, жаль, бо ти не знаєш, куди ідеш...

ЯВА 4.

МИХАЙЛІВНА: (*поступавши, входить*): — Ви не сердіться на мене. Я юстак, по-домашньому... Я вас дуже попрошу, товаришу лейтенанте... (*відводить вбік і говорить пошепли*). — Заллатіть мені хоч за місяць за кімнату. І самий скрутно, а тут ще й новий податок, такий... (*махнула рукою*).

ВОЛЯ: — Завтра, Михайлівно, пообід... А як з пенсією?

МИХАЙЛІВНА: — Тиждень я ходила. Нарешті пообіцяли: може перед Новим роком виплатити.

ГАННА: — Тобто, майже рік чекати!

ВОЛЯ: — Оце, Ганно, політична дискусія... То завтра я вам заплачу...

МИХАЙЛІВНА: — Дякую, але не за дискусію. Дискусію залишіть для.. Ви самі знаєте... (*Виходить*).

ЯВА 5.

Ганна і Воля.

ГАННА: — Жаль, я не маю стільки грошей, щоб допомогти. (*Готує чай*).

ВОЛЯ: — Справа не в грошах. Завтра вона їх матиме. Справа в людях, Ганно. Ось ця Михайлівна. Це ж вона робила революцію, вона має орден червоної зірки з часів Леніна...

ГАННА: — Це сьогодні звучить непереконливо. Ті, старі більшовики, здебільшого, троцькісти, або націоналісти. Візьми Скрипника чи Хвильового...

ВОЛЯ: — Які з них націоналісти? Вони ними й бути не хотіли. А все ж може б ти допомогла Михайлівні? Ти кандидат партії, влаштуй її десь в Західну Україну...

ГАННА: — Для цього треба пройти сім комісій. (*Наливає чаю*). — Ти розуміеш?..

ВОЛЯ: — Її орден — це перепустка.

ГАННА: — Я дивуюсь твоїй непоінформованості. Але годі. Що ти побажаєш мені перед від'їздом?

ВОЛЯ: (*ніби серйозно*): — Зробити Польщу советською.Хоча самою російською мовою цього не досягнеш...

ГАННА: — Справа не в мові. Там є і українці, я знайду з ними спільну мову.

ВОЛЯ: — Осього теж тобі побажаю...

ГАННА: — І все?

ВОЛЯ: — Ще — щасливо повернутись додому...

ГАННА: — І ще?

ВОЛЯ: — Написати мені листа...

ГАННА: — Сергію, я готова плакати!.. Я не думала, що ти та к будеш прощатися.

ВОЛЯ: — А я не думав, що ти та к будеш від'їздити, Ганно.

МИХАЙЛІВНА: (*входить*): — До вас прийшли!

ВОЛЯ: — Хай захдять!.. (*Михайлівна виходить*). — Ну, Ганно, до побачення...

ГАННА: (*рвучко цілуочи Волю*): — До швидкого побачення, дорогий!... (*Ніжно, по-жіночому*): — Пообіцяй меві, що між нами за цей час не стане ніхто третій...

ВОЛЯ: — Так, де я тобі обіцяю... (*цилує*). — Пиши...

ГАННА: — Не думай, що твоя Ганна — це тільки советська громадська діячка — і все... Я також і жінка... (*Швидко її соромлячись витягає хустину*). — Візьми,

це я тобі вишила... Але подивишся, як я піду. (*Цілує*). — До побачення, любий...

ВОЛЯ: — Повертайся щасливо!.. (*Ганна виходить*).

ЯВА 6.

ВОЛЯ: (*розвортає пакуночок*): — Бідна моя громадська діячка... Навіть хустину вишила... червоною зіркою...

ЯВА 7.

У дверях появляється Михайлівна.

МИХАЙЛІВНА: — Товаришу лейтенанте, вас чекають.

ВОЛЯ: — А, вибачте. Я просто забув. Чому ж ви не провели сюди?

МИХАЙЛІВНА: — Та як же я приведу... на прощання... А це мабуть журналіст. Очі такі пильні...

ВОЛЯ: — Шкода, шкода... Це правда, ми попрощалися, і, здається, назавжди...

МИХАЙЛІВНА: — Як то, чому?..

ВОЛЯ: — Чи ви могли б жити з людиною, до якої не маєте довір'я?

МИХАЙЛІВНА: (*зітхнула*): — Ну, я покличу. (*Виходить*).

ВОЛЯ: — Мати біля себе ціле життя емведівську шпигунку... Ні, ні...

ЯВА 8.

ЖУРНАЛІСТ: (*входить*): — Ви гвардій лейтенант товариш Воля?..

ВОЛЯ: — Так, будь ласка.

ЖУРНАЛІСТ: — Дуже радий! Я кореспондент “Більшовика”. Ось мої документи. (*Показує; Воля ледве глянув*).

ВОЛЯ: — Це я від вас одержав плиста?.. Сідайте...

ЖУРНАЛІСТ: — Мені дуже приємно познайомитися з вами особисто. Редакція доручила написати нариса. Про вашу успішну працю у військовій школі говорять в київському військовому окрузі. Ви здобули перше місце в стрілянні з кулемета у республіканських змаганнях?

ВОЛЯ: — Так. (*Подає цигарки*). — Цигарку?..

ЖУРНАЛІСТ: (*закурюючи*): — Дякую. Дуже добре. (*Щось записує*). — Пригадайте, будь ласка, час змагань...

Чи я добре зрозумів, ви взяли перше місце по Україні?

ВОЛЯ: — Але змагання були в Москві, в 1945 році.

ЖУРНАЛІСТ: — В Москві всі кращі досягнення, безумовно в Москві. Гаразд. А в що ви стріляли?

ВОЛЯ: — В голову капіталіста.

ЖУРНАЛІСТ: — Дуже добре. І на такі голови не шкода куль... Ви довго вправлялися?

ВОЛЯ: (по мовчанці): — Так... Ви прощайте мені, товариш... за мовчазність... Стомлений.

ЖУРНАЛІСТ: — Мовчазність — добра прикмета воїна... А може ви себе погано почуваете? Ви якийсь блідий...

ВОЛЯ: — Дійсно, щось із здоров'ям...

ЖУРНАЛІСТ: — Ах, вам би в гори, в Карпати. Я там виріс, і, як бачите, на здоров'я не скаржуся... (*Непомітно оглядає кімнату*).

ВОЛЯ: — Не всім судилося в одному місці виростати...

ЖУРНАЛІСТ: — Ну, гаразд, ми домовимося зустрітися з вами завтра. У військовій школі, і там допишемо нариса. А ви все таки в гори поїхали б... Я ще дозволю попросити у вас фото, для газети... Але щось в уніформі і веселе.

ВОЛЯ: — Дякую за увагу. (*Йде до шафки і там шукає фото. В цей час Журналіст щось непомітно кладе в шухляду стола*). — Ось, хіба це?.. (*Подав фото*).

ЖУРНАЛІСТ: — Надзвичайне!.. (*Встає*): — То не забудьте, лейтенанте, про нашу зустріч. А про здоров'я — пойдіть в гори, в Карпати. Нашій великій країні треба великих і дужих людей... До побачення.

ВОЛЯ: — До побачення, товариш... (*Тисне руку*).

ЖУРНАЛІСТ: (виходячи): — Не забудьте ж про домовлену зустріч... (*Виходить*).

ЯВА 9.

Воля сам.

ВОЛЯ: — Як то все осточортіло... (*Вмикає радіо*).

РАДІО: — ... з непередаваним ентузіазмом зустріли на півдні СССР новий плян...

ВОЛЯ: (вимикає): — Знов те саме... (*Стукит у двері*). — Також — ні!..

МИХАЙЛІВНА: (з-за дверей): — Чи можна?

ВОЛЯ: — Ах, це ви... Заходьте.

ЯВА 10.

Входить Михайлівна.

ВОЛЯ: — Я тут говорив з Ганною. Може вона вас, Михайлівно, влаштує в Західній Україні... Вона туди іде.

МИХАЙЛІВНА: --- От славна дівчина!.. Де ж тільки вона мене влаштує?.. І хіба там краще?

ВОЛЯ: --- Покищо, матеріальні краще, а моральне...

МИХАЙЛІВНА: (жартуючи): --- Е, морально, — то мені вже байдуже...

ВОЛЯ: --- Не в тому розумінні. Західна Україна для нас дуже не байдужа, Михайлівно. В Тернопільській і Львівській областях на потяги нападають... Але це, дійсно, не для вас. Вам може хоч на старість влаштуємо веселіше життя...

МИХАЙЛІВНА: --- Дякую, голубе... Тільки скажу щиро, хоч видайте, хоч не видайте: у краще життя я не вірю... В 17-му році ми все за таке життя змагалися... Надобраніч, товариш лейтенанте... (Щось згадала): — А, пробачте... Ще згадала... Дайте мені ваші талони на керосин: примусу немає чим палити...

ВОЛЯ: Будь ласка... (Підходить до стола, відкриває шухляду і з здивуванням на обличчі, витягає білу пачечку паперу). — Це ви в стіл поклали?..

МИХАЙЛІВНА: — Я?.. Я тільки прибираю з стола...

ВОЛЯ: (Розкриває конверта, витягає листівки і читає голосно): — “Український народе! Від Карпат аж по Дні «бруктив тебе московсько-большевицький ланцюг...” Що це?.. (До Михайлівни): — Це ви?.. (Павза). — А... Журналіст... Це журналіст...

МИХАЙЛІВНА: Швидше!.. Читайте далі, читайте...

ВОЛЯ: (Витягає все з конверта, між листівками знаходить записку): — “Лейтенанте Воля, де б ми не зустрілися, не будьмо собі ворогами... При потребі, знайдете нас в кожному місті й кожному лісі. Сотник УПА”.

МИХАЙЛІВНА: — Що це, що це таке?

ВОЛЯ: (задумано посміхнувся): — Це адреса, куди поїхала Ганна...

МИХАЙЛІВНА: — Лейтенант Воля, я вже не боюся смерті, і тому скажу відверто: це адреса, куди поїде цілий Советський Союз.

ВОЛЯ: — І Україна?.. (Чути за дверима кроки).

МИХАЙЛІВНА: --- Мені здається, що це якраз Україна та-ку адресу пишеться... (Стукіт у двері).

ГОЛОС: — Можна?

ВОЛЯ: — Зайдіть...

OCINI: — Aini, Karapinoh! Ñe moxe jaña Pychenin a criti
operan heam...
6711? In biapan nongka, in ñexa. Hogaik ha criti oñin,
a lloqapuñ; ñex ha criti oñin, a lloqapuñ. A pherariña xela
jra? Ñan a dekpiñanhi, a jpyllin a Mocoromaniñ?
Mñ Pychenin, yrapahui, krasanin 6. A boni nocañi, to-
jo karapinoh, ja ñi ronji ñi ñoñi nongka ronji qapator 6712

OCINI: — Buttipakasian? Kogni o shari? Tta qoldi i ne job=ree te jinox rintipakasian...
KATEPHNA: — Otar, gya jeknypakasian pycnar y qish, i byje.
BEE: Garato bracten kinhujocca, a qiba uja. A jyntara
Qene, mo ti, mi teneep upnunjin, tarox pycnarin,
REE

KATTEPUNA BORPHAF: (woot-wmaa) :- Lem are to haak
OCUNI BORPHAF: (counee, addiyamawenue).

• 1. VARY

Jewelliana, 1946 pt. B part 2 *Cerithidea boopis*. R. H. Bailey to Harry J. Gorham *Sabanejewia bilby*.

•II KIT

Digitized by srujanika@gmail.com

BODJA: (*μιδοχόδημα ; οὐτείς Luxaziautēsis*): — Ιάκυτο.
MUNXANJIBHA: (*μογράνη μεγάχειρα ; οὐτείς καροσῆγη*): — Ημέα
SA MJO, TORAIPAMY JEPHTEHARATE . . .

BRA 12.

EMBRELLICI: — Israhite, mi posamkycko etby myosiply
ocedy a upoky pashoi, i toay neperibaneko bei readyipin.
Dn hikoro myosipjole he baunin?
MIXXANJIBA: — Israhite, uga tigranis Bora triperi
mo upipumbe, d' eana gya boksa.
EMBRELLICI: — Israhite, Ty'a he mao hiaroni myosipina.

Boxout: Emediacm.

SIBA II.

Так і він, той совет. Чуєш, як Москва дихає, аж дуби
шумлять!.. (За вікном вітер).

КАТЕРИНА: (відкладає шиття): — Але, Осипе, як то може бути, щоб ніхто за нас не...

ЯВА 2.

В хату швидко входить зблідлий і задиханий Бук.

БУК: — Йой-йой-йой... Як знущають!.. Йой-йой!..

КАТЕРИНА: (схоплюється, сплескує руками): — Що з вами, Буче?

ОСИП: — Те, що й з вами може бути. Оце тобі совет...

БУК: (злякано): — Що? Який я совет?!

ОСИП: — Ви геть перелякалися. То я не про вас. Сідайте та розказуйте.

БУК: Гей, знущають! І оповідати не буду. Прийшли в наше село, всі з червоними зірками. Забрали корівки, дріб, а тепер людей. Кажуть, лишайте землю, то польська, їдьте на батьківщину, Україну... Хай би ліпше тут Польська була... (сідає).

ОСИП: Гей, гей, ви надто настражені, Буче! Хай тут руснак буде, не Польська.

БУК: Не говоріть. Хай собі відіткну... Біг я до вашого села горою, а вітер дуби трішає... Війська повно, сила у них страшна! Ліпше може переселюватися, бо й так усіх переб'ють... Переховайте мене.

ОСИП: — А вам чого ховатися? За те, що горілку пили, вони не заб'ють, самі п'ють... А пригадайте, Буче, коли то ви говорили: от, брати руські прийдуть!..

КАТЕРИНА: — Ото знайшов час!.. Ховайтесь хутніше, може за вами шукають... (Чути далекі постріли). Це в сусіднім селі, у вас... Чуєте?

ОСИП: (до Катерини): — Пильний біля вікна. А ходіть. (Веде Бука до печі). — Лізьте отам, та, крізь отвір, на горище. А там в полову. І чекайте на мене...

БУК: — Дякую красно, пане Осипе, ви все добром руснаком були. (Лізе на піч і зникає).

ЯВА 3.

Осип і Катерина.

ОСИП: — Правда, з кожним може трапитися...

ЯВА 4.

Входить Петрик.

КАТЕРИНА: — А ти де блукаєш?.. Тепер у хаті сидіти треба!..

ПЕТРИК: — Уже в нашім селі ходять!.. І в хаті тепер сидіти не пора!

КАТЕРИНА: — Гей, який мудрий став! Де ти насухався? Я також колись чула оте “Не пора, не пора”...

ПЕТРИК: — Не кричіть, мамо... Я, тату, як ви прохали, пішов до лісу дубову палицю для вас вирізати, але там... Дивлюся: вони йдуть... (*Спохвавивши*): — Ви самі говорили, що це добре: іншому допомагати.

ОСІП: — Так ти кому ж ще допомагаєш?

ПЕТРИК: — Я... нікому... Я лише говорю, що добре іншому допомагати...

КАТЕРИНА: (*біля вікна*): — Ой, Осипе, це до час!..

ПЕТРИК: (*непомітно кидає записку в пляшку і ставить її під ліжко*): — А ви не вірили... Не бійтесь, мамо. (*Хоче винести пляшку в сіни, але запізно. Вибігає сам і не повертається*).

ЯВА 5.

Входять Крилов і Ганна.

КРИЛОВ: — Здрастуйте, граждане!

ОСІП: — Слава на віки. Сідайте, прошу...

КРИЛОВ: (*до Катерини*): — Ето ваша новая учительница. У тебе есть ребята?..

КАТЕРИНА: — Рибята? Рибки?... Та е...

КРИЛОВ: — Много?..

КАТЕРИНА: (*не розуміє*): — Як кажете?

ГАННА: — Чи багат?

КАТЕРИНА: — А так, досить.

КРИЛОВ: — А сколько?

КАТЕРИНА: — За хатою, повний потічок.

КРИЛОВ: — Как так? Какой потічок?

ГАННА: (*до Крилова*): — Вона вас не розуміє.

КРИЛОВ: Што за глупий народ... А што ето за “потічок”?

ГАННА: — По-російськи: “рученік”.

КРИЛОВ: — А по какому ето она гаваріт?

ГАННА: — По-українськи.

КРИЛОВ: (*до Катерини*): — Так іде же ребята? Такі,
що самі бегают... Твої... Сколько же ребят?
КАТЕРИНА: — А, розумію... жеребята! Двоє...
ГАННА: (*мало не розсміялася*).
КРИЛОВ: Где оні?
КАТЕРИНА: — У стайні.
КРИЛОВ: — А что оні там делают?
КАТЕРИНА: — Що?.. Відомо, що: позадирали хвости і
брикають.
КРИЛОВ: — Бросяь, баба! Как так: ребята з хвостами!..
ГАННА: Це вона про жереб'ят. По-українськи, "ребята" —
це діти, хлопчика, дітиська, літваки, малечка, дитвора,
дитинчата... Я тут за кілька місяців підучилася...
КРИЛОВ: — Доволіно. Какой то ідотескій язик!..
КАТЕРИНА: — То це ви про дітей?.. Одного маю...
КРИЛОВ: — А где он?
КАТЕРИНА: (*кличе*): — Петрику!..

ЯВА 6.

Петрик входить.

КРИЛОВ: — А=а, здоров, молодець!.. Ось твоя нова учи-
телька. Товаришко Ганно, говоріть з ним. (*Оглядає
хату. Осип сидить непорушно. Катерина стоїть біля
столу*).
ГАННА: — Іди до мене, хлопчику, не бійся. Адже. ти
хочеш ходити до школи? Так?..
ПЕТРИК: — Авжеж!
ГАННА: — До якої?
ПЕТРИК: — Яка буде.
ГАННА: — А ти хочеш до польської, чи української...
КРИЛОВ: — Слухайте, батьки, що дитина скаже...
ПЕТРИК: — До... до тієї, яка буде.
КРИЛОВ: — Ти ж хочеш в українську, правда? А тут
Польща. Отже, тому й треба виїздити, переселюватися...
ГАННА: (*до Петрика*): — Ну, скажи... (*Здалека чути
постріли*).
ПЕТРИК: (*мовчить, пригорнувся до матері*).
КРИЛОВ: — Досить! Це даремні розмови. Так вони нас
не розуміють... Починаємо. (*Кричить на Осипа Бонь-
чака*): — Встань!

ОСІП: (встав): — Прощу.

КРИЛОВ: --- Іменем совєтського зако́ну, починаємо обшук!

ОСІП: Як собі уважаєте... Лишеңь не кричіть, тут дитина.

ГАННА: (до Петрика): --- Іди себі, хлопчику, на двір
побавитись..

КРИЛОВ: (до Ганни): — Оглядайте шухляди.

ПЕТРИК: (бере пляшку з=під ліжка і хоче їти).

КРИЛОВ: А то що?

ПЕТРИК: --- Це пляшка, де м'я забавка...

КРИЛОВ: - Марш!

ЯВА 7.

Петрик виходить, з пляшкою в руках,

згодом заглядає в вікно.

КРИЛОВ: - Перечитуйте листи! (Сам ристєся в ліжкові
i т. д.).

ГАННА: (переглядаючи в столику): - Тут нема ніяких
злетів... Ось є лише старе фото.

КАТЕРІНА: (благаючи): Не беріть світлині, панночко,
(Підходить до Ганни): --- То наш синок, що помер...

ГАННА: (віддаючи фото Катерині): — Візьміть... (Кате-
рина бере, але Крилов вириває у неї , руки: foto
роздерглося навпів. Катерина скрикнула).

КРИЛОВ: - Мовчать! Нас і мертві цікавлять...

КАТЕРІНА: — Бідний наш сину... Нещасливий наш сину...

ОСІП: (підійшов до Катерини, обіпєрся об стіну): —
Не плач, Катерине, не плач...

КРИЛОВ: (до Ганни): Все перевірили?..

ГАННА: - (здригнувшись): - Так.

ЯВА 8.

Вбігає Петрик. Кидаеться до матері.

ПЕТРИК: (до Ганни): — Отак ви навчаєте?..

КРИЛОВ: — Заткнись, пацан! (До Осипа й Катерини): —
Вийдіть усі з хати!..

КАТЕРІНА: — Що ж це за власті! Господарів з хати ви-
кидають!..

КРИЛОВ: - Марш, марш, госпо=о=дарі!.. (Катерина й
Осип виходять).

ЯВА 9.

КРИЛОВ: (до Петрика): — І ти теж забирайся!

ПЕТРИК: — Надворі зімно, я не піду...

КРИЛОВ: — Я тобі сказав забирайся! (Заміряється відарти Петрика).

ГАННА: (скрикує): — Товариш Крилов! Це ж дитина!

КРИЛОВ: (глузливо): — Дитина! Петлюрівське щеня... Госпо-о-дарі!.. (Петрик вилазить на піч).

ГАННА: — Ви іх даремно вигнавали... Обшук без наслідку.

КРИЛОВ: — Що? Що значить, без наслідків? Нам потрібно наслідку, тому я й вигнав. Ви советська людина, але молода ще... (Виймає з польової торбинки маленький радіопередавач, подає Ганні): — Говоріть, учиться...

ГАННА: (говорить по радіо): — Галло! Відділ МВД 118?

Обшук у Боньчаків не дав наслідків. Як?.. В цій хаті?!.. (до Крилова): — Я переказую. МВД підіслало (слухає) в хату Боньчаків лемка з сусіднього села, Бука... (слухає):

Він там переховується. Товариша Крилова не встигли про це повідомити. Бука притримати в хаті, Боньчака заарештувати. Обоє будуть звільненні завтра перед від'їздом людей. Цей арешт потрібний для застрашування села, щоб не чинило опору переселенню.

КРИЛОВ: — То, може, для застрашування краще Боньчака розстріляти?

ГАННА: (повторює запитання Крилова і слухає відповідь штабу): — Ні, випустивши їх, ми показуємо... (павза; ій тяжко єх говорити): показуємо советську великомудрість... (Слухає): — Єсть. Завтра збори села. Це покищо все? (Павза): — Добре, постараємося... (Віддає радіопередавач Крилову).

КРИЛОВ: — Бука... Їх буком їх же й бити треба... Це тонко продумано. Вчіться, це зразок чекістської праці.

ГАННА: — Тонко? Товкє швидко рветься, товариш Крилов...

КРИЛОВ: — Але не в чекістів. На тонкому шнурі швидше згине ворог... (Кличе напівголосно): — Товариш Бука! Товаришу Бука!.. (Згадав): — А де пацан?

ГАННА: — Спить, на печі. Це ще дитина.

ГОЛОС БУКА: — Я тут, товариш начальник!

КРИЛОВ: (*наказує*): Як зайдуть ті в хату кашляйте.

ГОЛОС БУКА: — Дуже прошу, товаришу начальник.

КРИЛОВ: (*до Ганни*): — Покличте.

ГАННА: Мені робиться страшно...

КРИЛОВ: (*сміється*): — Це дурниця, ми виконуємо волю партії.

ГАННА: — Воля... Воля... де він тепер?

КРИЛОВ: — А що за сентименти?..

ГАННА: — Ні, це ім'я моого знайомого.

КРПЛОВ: — Кличте тих!..

ГАННА: (*у вікно*): — Заходьте в хату! Вже можна...

ЯВА 10.

Входять Осип і Катерина.

ОСІП: — Чого ви від нас хочете?

КРИЛОВ: — Щоб ви призналися.

ОСІП: — В чому?

КРИЛОВ: — В зраді совєтської влади!..

ОСІП: — Та я ж цій владі не присягав. Ми руснаци...
(Чути кашель Бука).

КРИЛОВ: — А що таке?..

КАТЕРИНА: — Ой.. (*напівпритомна осувається на лавку; Петрик зіскакує з печі й підтримує матір*).

КРПЛОВ: (*кричить до Бука*): — Злазь звідти, злазь!..

ЯВА 11.

Бук злазить. Погляд у землю.

КРИЛОВ: — Руки вгору! Ти хто?..

БУК: (*злякано*): — Бук Іван. Згляньтесь... Я... я втікав від переселення... Ви ж знаєте, як...

ГАННА *підходить до Петрика, той відступає від неї і вибігає з хати.*

ЯВА 12.

КРИЛОВ: — Завтра на зборах сам про себе розкажеш...

(*До Осипа*): — А ти збирайся. (*До Катерини*): —

Гарного чоловічка маєш, полюбуйся! Ми руснаци, ми

русиали... Контра ви, а не русаки! В Сибір!.. (*Штовхач Осипа до дверей*): — Пішли!.. (*До Бука*): —

А ти... Наказую не виходити з хати до моого повернення!

КАТЕРИНА: (підбігаючи до чоловіка): — Осипе!.. (Крилов відштовхує її і виходить з Осипом геть).

ГАННА: (співчутливо): --- Не плачте, він завтра повернеться... Бідна... (Виходить).

ЯВА 13.

Катерина і Бук.

КАТЕРИНА: (крізь плач): — Повели його... повели моого робітничка... повели... А ти ж чого тут? Чому же й тебе не взяли?!

БУК: (не дивлячись в очі): — А я винен? Не взяли, та й годі... Та не плачте, його випустять. Я сам піду, поручуся за нього...

КАТЕРИНА: --- Сам лиха в хату навів, а тепер сам з хати виводити берешся? Геть з хати!

БУК: — А не піду, бо той товариш генерал заборонив. А ти проти влади не йди! Влада то є влада, а ми що? Ми руські пролетарі...

КАТЕРИНА: — Я тобі дам “рускі”! Совість твоя де?.. Через тебе забрали, а ти боронив?.. Геть!

ЯВА 14.

Постукавши в двері, заходить Сотник-журналист в уніформі совєтського офіцера і Повстанець I., в шинелі совєтського вояка. Обое із збросю.

СОТНИК: — Чому геть?.. Добрий вечір!

КАТЕРИНА: — Добрий вечір... Боже, Боже... (Благально): — Поверніть мені моого чоловіка!..

СОТНИК: — Заспокойтесь, товаришко! Залиште слези для дітей. Нам відомо, що сталося. (До Бука): — Сідайте, дорогий товаришу...

БУК: (зрадівши): — Добрий вечір, товариші бійці! (Сидячи за стола): — Вас із відділу 118 прислали, товарищі?..

ПОВСТАНЕЦЬ I: — Так. От, аж приємно почути, що лемко вже говорить по-советськи...

КАТЕРИНА: — Чого ви вчепилися нашої хати?.. Який ми гріх зробили?..

СОТНИК: — Заспокойтесь. Зачекайте хвилину. Товаришу Бук! Нас прибула ціла частина по братьобі з бандами націоналістів. Ви тут людей знаєте? Нас повідомили про вас, як про свою людину...

БУК: (*показуючи на Катерину*): — Але та... вона...

ПОВСТАНЕЦЬ I: — Не бійтесь. За вами — влада.

БУК: — Знаю всіх. І в цім селі, і в нашому...

ПОВСТАНЕЦЬ I: (*до Сотника*): — А говорять, що лемки темний народ. Та ось ви, передовий соєтський громадянин!.. Скажіть, чи є тут серед місцевого населення хтонебудь незадоволений советською владою?

БУК: (*з запалом*): — Питаєте, хтонебудь? Та тут усі незадоволені. А багато й лютих ворогів. Цього, здається, даремно забрали, Осипа Боньчака, а навколо — тільки стріляй... Егом-сьдз теж з ними...

ПОВСТАНЕЦЬ I: — Називайте прізвища, я занотую.

БУК: (*півшостом*): — Найпершого — Григорія, він з ІІР'ю до діла має. Його сестра теж. А потім священик. Він все за якусь Україну агтує. Та проти Москви!.. А себе тільки українцем називати велів...

КАТЕРИНА: (*почувши слова Бука, накидається на нього*): — Ах, ти ж, гадино лютя!..

СОТНИК: (*спиняє Катерину*): — Я прохав вас хвилину зачекати... (*Катерина відійшла, аж руки заломила*).

БУК: — За двері ї...

ПОВСТАНЕЦЬ I: — Не потрібно. Говоріть далі.

БУК: — І Хмельюк проти Москви. А Москва нам що? Мені комісар оповідав, що в Москві сонце пролетаріату... Бачинський і учитель, я чув, ніби з польською АБ зв'язок утримують... Записали?.. А ще три брати...

СОТНИК: (*перебиваючи, до Повстанця I*): — Досить?..

ПОВСТАНЕЦЬ I: — Досить.

СОТНИК: (*встаючи*): — Тепер, дозвольте, я буду говорити. Прошу встati. (*Всі встають*): — За відачу ворогові кращих українців села, за зловживання довір'ям громадянина Боньчака, за службу большевицькій Москві, за зраду батьківщини України, особливим відділом УПА громадянин Іван Бук засуджений на кару смерті!.. (*Бук кидається стікати*). — Стій! (*Повстанець I притримує Бука*): — Мовчати! Ми українські повстанці!..

ПОВСТАНЕЦЬ I: (закриває рота Букові хустиною і виходить).

ЯВА 15.

СОТНИК: (розгортас поли совєтської шинелі і, підійшовши до Катерини, показує на грудях тризуб): — Тому, мамо, я просив вас зачекати. Я — вояк Української Повстанської Армії. Всім, чим лише може: зброєю, саботажем, бойкотом, Україна змагається проти московського шкупантага... Не плачте, ми змагаємося за Україну, а, значить, і за вас...

КАТЕРИНА: — Бог благословляє тебе, сину, моїми струженими руками... (з слізозами на очах, хреститься).

ЯВА 16.

Прожогом вбігає Петрик, з пляшкою в руці.

ПЕТРИК: — Ось той лист. (Кидає пляшку і подає папір-ця Сотникові). — Хутко збирайтесь. З гори я заважив совєтські авта, що йдуть до села!..

КАТЕРИНА: — Сину, то й ти з ними? З цими орлами гірськими?.. (Міцно цілує Петрика). — І мені про це ні слова?..

ПЕТРИК: — Не міг, мамо, конспірація забороняла. (Сотник усміхнувся).

КАТЕРИНА: (Швидко в'яже вузлика й подає Сотникові): — Візьміть, хоч перекусите трохи...

СОТНИК: — Дякую, мамо... Але запам'ятайте: ви нічого не знаєте, Бук сам пішов з хати. Розумієте?..

КАТЕРИНА: — Ой, розумію... Боже, що счинилося в наших горах!.. А Осип мій...

СОТНИК: — Врятуємо. Лише один одного рятувати мусимо. Прощавайте... (Віддавши по=вояцки честь, виходить).

ЯВА 17.

Катерина і Петрик.

КАТЕРИНА: (притиснувши Петрика до себе): — Ой, уважай, сину! Ті червоні бандити і тебе не пошкодять. А я, темна, думала, що на світі два руснаки є...

ПЕТРИК: — Мамо, як мене один друг з лісу вчив: є москалі, і є українці. Москалі грабують, українці боронять...

Це ті, що до час приходили. А ми, лемки, руснаки, теж українці.

КАТЕРИНА: (*готуючи Петрикові їсти*): — Мудро, сину, повідаєш. Вже давненько в наших горах щось про тую Україну говорять, давненько на неї чекають... А що вони таке та конспірація?

ПЕТРИК: — Це те, що було тут: бачили — і не бачили; знаєте — і не знаєте нічого...

ЯВА 18.

Постукало в двері; входить лейтенант Воля.

ВОЛЯ: — Добрый вечір, хазяйко...

КАТЕРИНА: — Слава на вікі... Це ви про моого мужа скажете? Де ж він, панчук? Поверніть його! Він безвинний...

ВОЛЯ: — Що?.. Я не розумію... Я нічого не знаю... Чи тут була у вас нова вчителька, Ганною звуться?..

ПЕТРИК: — Була, з вашим офіцером...

ВОЛЯ: — А ти чому думаєш, що з моїм?

ПЕТРИК: — А, бо ви всі з червоними зірками...

ВОЛЯ: — І куди пішла?

ПЕТРИК: — З ним поїхала... І тата мого повезли...

КАТЕРИНА: — Поверніть нам батька!.. Осипом називається, Бон'чак...

ВОЛЯ: (*першовою троє чоловік*): — Повернути... Я ж не взяв!..

(*Швидким рухом виймас з кишени гроши і кладе на стіл*): — Візьміть, це для вашої дитини... (*Мовчки швидко вийшов*).

ЯВА 19.

ПЕТРИК: (*припавши до вікна*): — Пішов... А вітер який, дуби як шумлять... Як його шинелю рве вітер... Що він залишив, мамо?..

КАТЕРИНА: (*стоїть серед хати з грошима в руці*): — Гроші... Каже: “для дитини”... Хто це приходив?..

ПЕТРИК: — Мамо, а може це також... Може це також передягнена Україна приходила?..

КАТЕРИНА: — Тобто, конспірація, сину?..

ПЕТРИК: — Еге ж, мамо, конспірація!..

З а в і с а

ДІЯ III.

Подвір'я Боньчаків. Ріг хати, ганок. Хата на тлі горбів. Біля тину маленька берізка.

ЯВА 1.

Біля ганку Катерина і Петрик.

ПЕТРИК: — Наша нова вчителька спочатку якось незрозуміло говорила. А про УПА оповідала, що то бандити. А тепер? Ото красно було!..

КАТЕРИНА: — Що ж було, Петрику?.. (*Здалеку чути голос: "Всі жа сход, на збори!"*)

ПЕТРИК: Ми були в школі. Аж заходять чотири: на шапках тризуби, і всі при зброй... (*Захоплено*). — А зброя яка! Учителька зблідла. А вони нас запитують: “Діти, хто ми є?”. А ми всі хором: “Наши, наші!.. Повстанці!”. Тоді вони сіли і до учительки: “Продовжуйте далі!”. Як скінчили рахунки, один з них, такий красний легінь, говорить: “Діти, ви знаєте, за що ми боремося?”. А ми всі: “За Україну!”. А учителька, мамо, так заплакала, що нам жалко її стало. Командир їх говорить: “Будьте чесні і слухайте учительки. Вона мусить про нас погане говорити, бо інакше москалі її замордують. Ви, діти, хочете України?”. А ми всі: “Та-ак!..”. І командир ще сказав: “Ростіть великі, ростіть чесними синами України!”. Попроща-лися і пішли. Як вони пішли, мамо, то учителька вже нас не вчила, тільки дівгі дивилася в вікно...

КАТЕРИНА: — Так воно... Гарних хлопців має тая Україна... А нашого тата...

ПЕТРИК: — Не бійтесь, мамо!.. Його ще врятують... Я б вам щось розповів, але — конспірація...

ГОЛОС: — Всі на збори!.. У подвір'ї Боньчаків... Дуже пильна справа...

КАТЕРИНА: — Ти чуєш? У нашому подвір'ї!.. А що, як москалі дізналися, де той падлюка Бук подівся?..

ПЕТРИК: .. Не довідаються, мамо... А для чого ж конспірація?!.. Тихо, йдуть!..

ЯВА 2.

Входять Крилов, Ганна і Емведист I.

КРИЛОВ: — Де люди? Де Бук?..

КАТЕРИНА: — Я ж його за поли не тримала... (*Іде з Петриком у хату, за ними Емведист I*).

ЯВА 3.

ГАННА: — Щось люди не поспішають на збори...

КРИЛОВ: — Це якісь дикуни... Вони ще не звичали до соціальній дисципліни!..

ГАННА: — Так, але скоро звичнуть...

ЯВА 4.

Входить Емведист I.

ЕМВЕДИСТ I: — Бука немає...

КРИЛОВ: — Теж сукин син!.. (*До Емведиста I*): — Вартувати!.. (*Той стає на авансцені і до прибуття людей не рухається*): — З цим Боньчаком історія. Його таки випустять сьогодні, щоб завтра забрати... (*У Ганни випадає з рук торбинка. Крилов не ворушиться, Ганна піднімає її сама*). — На допиті він почав брічати: “Забийте одного — України не б'єте!..”. От вам безневинний руснак!.. Всі вони буржуазні націоналісти, фашистська сволоч...

ГАННА: — Але бідва з них буржуазія...

КРИЛОВ: — Ти так думаєш? Ти ще не до кінця вмієш по-партийному думати... (*Виймає з сумки радіонадавач*). — Наготуйте радіо, на всякий випадок... (*Ганна бере радіонадавач. Крилов перевіряє свою пістолю*). — Де ж ті ідотеські лемки?..

ЯВА 5.

(Входять кілька людей, між ними Дід, Жінка, Повстанець I, Сотник, Повстанець II, передягнені в селян.

ЖІНКА: (*підстаркувата*): — Слава Ісусу Христу!

КРИЛОВ: — Що?.. А ти його бачила, того Ісуса?..

ЖІНКА: — Його не бачила, але чорта бачу...

КРИЛОВ: — Замовки, темнота!.. (*Лагідно*): — Сюди, ближче, товариші.. (*Дехто підходить ближче. Весь*

час перед ланком лише кілька осіб, решта — за сценою, лише чути їх розмови та вигуки).

ЯВА 6.

З хати виходять Катерина і Петрик,
який непомітно зникає.

ГОЛОС ІЗ ГУРТУ: — Та розпочинаймо! У нас праця!..
КРИЛОВ: — Правильно! Це голос свідомої трудящої людини... Праця — це для нас перша і остання советська заповідь.. (В гурті притишений сміх). — Тихо! Розмова в нас коротка... Чому так мало людей?.. Близче, товариші!.. (Кілька селян підходять на крок, з ними Сотник). — Так ось: вас великий братній російський народ звільнив із неволі... Тепер тут буде Польща... Тому ви всі мусите переселитися в Советський Союз...

СЕЛЯНИН I: — Куди?..

КРИЛОВ: — В Советський Союз.

СЕЛЯНИН I: — Але куди? В Сибір, чи в Казахстан, чи в Москву?..

КРИЛОВ: (тихо до Ганни): — Чуєте, які запитання? — (Голосно): — А куди ви бажаєте?..

СЕЛЯНИН I: — Нікуди звідси!..

КРИЛОВ: — Тут не залиштеся... Геніяльний вождь трудачих усього світу дарує вам краще життя. Ви переселитеся в Советську Україну... Тут Польща... Тут польські землі... Там ви знайдете справедливість...

СОТНИК-ЖУРНАЛІСТ: (Час до часу щось тихо говорив з окремими селянами): — Чому, товаришу, називаєте Лемківщину польською землею?.. А на границі, кохаючи рови, знайдено в землі старовинного кам'яного стовпа, а на ньому вибитого тризуба... Якщо це польські землі, то як тоді цей стовп з України в Польщу закотився?..

КРИЛОВ: — А ти його бачив?

СОТН.-ЖУРН.: — Я сам копав!

КРИЛОВ: — То ще покопаеш!.. Мало копав!.. Як твоє прізвище?..

СОТН.-ЖУРН.: — Опришок з гір Карпат...

КРИЛОВ: — Як, як?.. (Тихо до Ганни): — Запишіть і перегляньте документи...

ГАННА: (*йде до Сотника і непомітно рукою дає знак вті-
кати. Сотник зникає між людьми*). -- Як ваше прі-
звище?.. Де той, що говорив?..

ГОЛОС: — Підіть у ліс — знайдете...

КРИЛОВ: : Тихо!.. (*До Ганни суворо*): Більше опера-
тивності!..

ЯВА 7.

*Приходить Лейтенант Воля. Він не побачив Ганни,
яка стоїть між людьми.*

ВОЛЯ: (*до Крилова*): — Прибув у ваше розпорядження!..

КРИЛОВ: Гаразд!.. Поговорим про все після зборів...
(*Продовжує*): — Товариш!.. Чому вам тут залиша-
тися? Тут Польща, а в советській Україні вас чекає
інше життя... Квітуче життя... (*Ганна підходить і про-
стягає Волі руку: той сухо з клою вітається*). —
Не слухайте поголосок про колгоспне рабство в со-
ветській Україні... Вас лякають виселенням у Сибір!
Не слухайте поголосок про спінення України Ро-
сією... Багата Україна... Немає в ній безробітних,
немає голодних...

ЯВА 8.

*З кунком у руках, непомітно входить
Михайлівна, бідно здягнена.*

ЖІНКА: . А чому ж звідти з торбами йдуть по хліб аж
у наші гори?.. Хіба ж тут хліб лішне родить, як на
чорноземі?..

ДІД: (*показує на Михайлівну*): — Ось, знову прийшла...
Щодня люди йдуть!..

КРИЛОВ: (*до Михайлівни*): — Геть звідси!

МИХАЙЛІВНА: — Я ж не заважаю... Я... може хто ви-
міняє опію сукню на хліб... .

ВОЛЯ: — Михайлівна?!

МИХАЙЛІВНА: (*закрила обличчя руками*): — Це я...

ГАННА: — Ах!.. (*вигук розплачу і жалю*).

ВОЛЯ: — Це ви так її влаштували?

ГАННА: (*підбігає до Михайлівни і, плачуши, обіймає*): —
Я намагалася, але марно... .

ВОЛЯ: — Це ви винні!..

ГАННА: — Я не відповідаю за уряд!..

КРИЛОВ: (*до Михайлівни*): — Де твої документи?.. —
(*До Ганни*): -- Відійди!.. (*Ганна відходить*).

ГОЛОСИ: — Боньчака випустіть!.. Ми хліба дамо... От іроди!..

КРИЛОВ:: — Де твій пашпарт?.. (*Люди розступаються; Михайлівна посеред сцени*).

МИХАЙЛІВНА: (виймає орден червоної зірки): — Ось мій пашпарт, заберіть його собі!.. (*Кидає під ноги Крилову*).

КРИЛОВ: (до Ембедиста I): — Взять її! — (*Лютус, але боїться людей*).

ЕМБЕДИСТ I: (ступає крок до Михайлівни).

ВОЛЯ: (вихоплює револьвер): — Ні кроку! Я відповідаю за цю жінку!.. (*Ембедист I відступає до Крилова*).

КРИЛОВ: — Гвардій лейтенант, товариш Воля! Тут я відповідаю заsovетських громадян!.. (*Півголосом до Ганни*): — Негайно передавайте: бунт, прислати відділ МВД, привезти Bonьчака...

ГАННА: (іде на авансцену з радіопередавачем; півголосом передає): — Увага! Відділ МВД 118... Все спокійно!..

ГОЛОСИ: — Bonьчака ведуть!.. (*В цей час хтось непомітно вводить Михайлівну*).

ГАННА: (передає): — Все спокійно, все проходить нормально... (*Воля це почув і полегшено зітхнув*). — ... Люди готові до переселення. Дуже добре, що вислали Bonьчака. Чекайте нас увечері...

ГОЛОСИ: — Боже, як його побили!.. Звірі!.. Катюги!..

КРІЛОВ: (боїться, говорить лагіднішим тоном): — Що ж ви бажаєте?.. Вам простяг руку великий старший брат, російський народ...

ПД: Ми вже таку руку бачили, німецьку!..

ГОЛОСИ: Так, правда!..

КРІЛОВ: — Заспокойтеся!.. Советська влада вам братню руку простягла, всі українські землі возсоєдинила... дала вам справедливість...

ПД: (показує рукою): — Он ваша гаспідська справедливість!.. (*Мертвa тиша*).

ЯВА 9.

(*Ембедист II вводить Осипа Bonьчака; його тяжко пізнали після побиття. За ними Петрик. Входять, як селяни, Сотник-Журналіст, згодом Повстанець I*).

КАТЕРИНА: (підбігає): — Осипе мій!.. Боже, Боже!..

КРИЛОВ: (*вихопивши револьвер*): — Це бунт! Сволочі,
бандерівські бандити!.. Петлюровці!..

ГОЛОС: — Московський бандите!..

КРИЛОВ: (*біля нього Емведисти I і II. Воля біля Михайлівки, Ганна стоїть збоку за Криловим*): — Замовка-
нуть!.. Стріляю!..

ЕМВЕДИСТ II: (*до Катерини*): — Геть!

КАТЕРИНА: — Ні!..

БРІЛОВ: — Увага!.. Приготувати зброю!..

ОСІП: — Не боюся твоєї зброї! У нас більша зброя —
правда! (*Неприміжніс*).

ПЕТРІК: (*підбігає*): — Тату, що вам є?..

ОСІП: (*оприміжнів*): — Сину, Петрику, як маю вмерти...
зрубай цю берізку, посади дуба на згадку про мене...
Годі гнутися... хай наша земля дубами вкристеться...
(*Неприміжніс*).

КАТЕРИНА: — Що ви з ним зробили?.. (*Кидається до
Емведиста II*).

КРИЛОВ: — Увага!.. Во-о...

СОТНИК: (*перебиває*): — Богонь!

ПОВСТАНЕЦЬ I забиває Емведиста II. Ганна вибиває з рук
Крилова револьвера. Люди кидаються до Ганку, але
Крилов і Емведист I вже втекли).

ЯВА 10.

ЖІНКА: — Свічку, свічку, Бончак вмирає!..

СОТНИК: (*підтримуючи Бончака*): — Негайно на коня
і в наш шпиталь!.. Петрику, покажеш дорогу... Крі-
пісь, Осипе!.. (*До Повстанця I*): — Ви йдіть на
стійку!..

ЯВА 11.

*Селянин зиводить Бончака;
з ними Катерина, Петрик та Повстанець I.*

ВОЛЯ: — Ганно, чому ви тут залишились?..

ГАННА: — Я не можу, Сергію!.. (*Притпадає до його грудей*): — Хай мене краще ці знедолені заб'ють, а до
Крилових я не піду!..

ГОЛОСІЙ: — Вона за нас!.. Вона по радіо передавала, що
немає бунту!.. Я... я... і я чув...

ДІД: (*про Волю*): — А той комісар?..

СОТНИК: (*підходить до Волі*): — От, ми знову зустрілися.
(*Скидає селянську свитжу, інші Стрільці теж*).

ВОЛЯ: — Я ждав цієї зустрічі...

СОТНИК: Дейтенанте, вам вільно вибрести...

ВОЛЯ: (*відкинувши свій револьвер*): — Я — українець.
Дайте мені вашу зброю...

СОТНИК: (*подавочк: револьвер*): — Радий, що ми не по-
милились...

ГОЛОСИ: Він з нами!.. Він з нами!!! Він українець...

ЛІД: Ех, та коли і з того боку до вас переходять, як
же я буду остерігатися стояти!.. Знав я про Україну, та
мовчав... А тепер, хоча на старість, голосно, крісом
про неї скажу!..

КІЛЬКА СЕЛЯН: (*підходять до Сотника*): — Я теж...
І я... І я йду!..

СОТНИК: (*Стоять на ганку і промовляє до людей*): —
Люди!.. Лютий ворог України, Московщина, хоче зни-
шити наш народ. Вас силоміць хочуть забирати з рід-
ної землі... Але де б ви не були, куди б вас не за-
гнали, пам'ятайте, що тут ваша рідна земля... Україн-
ський нарід став на боротьбу за свою землю, свободу
і правду! Хто з вас допомагає в цій боротьбі, допо-
магає сам собі і своїй Батьківщині. Хай не зламає
нас знущання ворога. Будьте тверді і незламні, як ті
наші дуби... Україна встала на боротьбу, і вона пе-
реможе навіки!.. Слава Україні!..

ЛЮДИ: Слава, слава!..

ЮНАК: Прийміть і мене до війська, хіба я гірший діда?
(*Йде до Сотника*).

ЖІНКА: Навідуйтесь в село, а ми вже все для вас зробимо...

ГОЛОСИ: Щастя, Боже!.. До побачення...

СОТНИК: — До швидкого побачення... (*Люди вийшли*).

ЯВА 12.

ПОВСТАНЕЦЬ II: — Друже командир, озброювати зголо-
шених?..

СОТНИК: Так!.. Біля криївки “Сосна”!.. (*Віддавши*
честь, Повстанець II і Добровільці виходять).

ЯВА 13.

Сотник, Воля, Ганна.

СОТНИК: — Друже лейтенанте, я щасливий, що не помилувся в вас...

ВОЛЯ: — Дякую за перше в моєму житті шире довір'я...
(Посмігається): — Хоч я... до вас його не повинен мати...

СОТНИК: — Чому?..

ВОЛЯ: — А хто ж вклав у шухляду моого стола летючки?

СОТНИК: *(також посмігаючися):* — Недурно ж говорять, що журналістам не можна вірити... *(До Ганни):* — Як ви себе почуваєте?..

ГАННА: — Я почуваю, що знайшла віру!.. *(До Волі):* — Недаремно ти, Сергію, ображався на партійні дискусії... Які дурниці тоді я говорила... Жила під Києвом, і співала не бачила... Ти так гарно дивишся на мене, Сергію...

ВОЛЯ: — Тепер я люблю тебе цілим серцем, Ганно!..
(Стискає їй руку).

СОТНИК: — І все ж вам доведеться розлучитися... Жаль мені, але, друже лейтенанте, нам необхідно в Харкові мати свого радіонадавача...

ВОЛЯ: — Можете так само покластися, як на себе...

СОТНИК: *(по-військовому):* — Друже Ганно! У Вінниці ви одержите папері, адреси і все потрібне... Пам'ятайте, не я доручаю вам цю справу, а ваша Батьківщина!..

ГАННА: — Я горда цим дорученням. Аж тепер я збагнула, що таке Україна!.. *(До Волі):* — До побачення, любий, я чекатиму тебе!..

ВОЛЯ: — Ми ще зустрінемося... Я боявся, Ганно, за тебе... щоб тебе не зробили ембетівською...

ГАННА: — Їхню школу я використаю проти них...

ВОЛЯ: — До побачення, моя Ганно... *(Цілує).*

ЯВА 14.

Вбігас Петрик, зачудовано дивиться на свою учительку.

ГАННА: *(до Сотника):* — До побачення, командире! Не забудьте про нашу Михайлівну...

СОТНИК: — Вона прибуде до вас... (*Тисне руку*). — Вас проведе друг Остан!..

ГОЛОС (*з-за сцени*): — Так є!

ПЕТРИК: (*до Ганни*): — Пані учителько, і ви з нами?..

ГАННА: — З вами, любий хлопчику!.. (*Нахильяється і цілує Петрика в чоло. Виходить*).

ЯВА 15.

Сотник, Воля, Петрик.

ПЕТРИК: (*розвгублено і запитливо дивиться на Сотника*).

СОТНИК: (*посміхаючись*): — Можеш без конспірації...
Відвезли тата?..

ПЕТРИК: — Так, і мама там.

ЯВА 16.

ПОВСТАНЕЦЬ I: (*віддає честь*): — Друже командире, зголосую свій прихід!

СОТНИК: (*віддає честь*): — Дякую. Що нового?..

ПОВСТАНЕЦЬ I: — На шосі за річкою чути автомашини...

СОТНИК: — Друже лейтенанте, ви візьмете свого улюбленого кулемета. (*До Повстанця I*): — Прошу передати готовим наказа, щоб ворога впустили в село... Чекати наказів.

ПОВСТАНЕЦЬ I: — Так є! Друже командире, зголосую свій відхід. (*Відходить*).

СОТНИК: (*виходячи*): — Петрику, ти теж з нами...

ПЕТРИК: — Я наздогнену вас. Лише візьму сорочку для тата... (*Петрик біжить у хату; інші виходять*).

ЯВА 17.

Здалеку чути команду Крилова: "Отделеніє, стой!".

Потім входить Крилов, тримаючи в руках автомата.

КРИЛОВ: (*обернувшись назад, наказує*): — Поставить пост зліва!.. Залягти за пагорбок!.. (*Стойть за берізкою*): — Хто тут є, виходь!.. (*Пазза*). — Хто тут є, виходь!..

ЯВА 18.

ПЕТРИК: (*виходить*): — Я тут є...

КРИЛОВ: — Що ти робиш?..

ПЕТРИК: — Бавлюся...

КРИЛОВ: (*наказує*): Відчини двері! (*Петрик відчиняє*). — Відчини вікно! (*Петрик відчиняє*). — Де люди?!.

ПЕТРИК: — Пішли з багна авто витягати...

КРИЛОВ: (*спевненіше*): — Правильно. Так ти сам тут?

ПЕТРИК: — Сам.

КРИЛОВ: (*відходить від берізки*): — Внеси води...

ПЕТРИК: — А може вам молока?..

КРИЛОВ: — Да, да, молочка!.. Так і треба, ти розумна дитина!..

ПЕТРИК: (*вдаючи найвну дитину, вистрибом біжить в хату*).

ЯВА 19.

КРИЛОВ: — З цього пацана ми ще піонера виховасмо!..
(*Подав команду, голосно*): — Отделеніє, лягай на відпочинок!..

ЯВА 20.

Петрик виносить з хати великий глечик молока.

ПЕТРИК: — Пийте, дядю...

КРИЛОВ: — Да, да, правильно. (*Бере глечика, але автомат заважає, і він приставляє його до стіни; тримаючи обіруч глечика, підносить до уст*).

ПЕТРИК: (*хапає автомат і наставляє на Крилова*): — Руки догори!..

КРИЛОВ: (*злякано підносить руки, глечик падає і розбивається*).

ЯВА 21.

Бойгають насторожені, із збросю в руках, Сотник, Воля з кулеметом, Дід і кілька Повстанців.

СОТНИК: — Що тут таке?..

ПЕТРИК: — Бугая стережу...

ДІД: — Гарний з тебе чередник, синку...
ЗДАЛЕКУ долітає команда: — Вниманіє!.. Смірно!..
СОТНИК: — Увага! На становища! (До Волі): — Тут **ку-**
лемет! (Воля встановлює на розі хати кулемета,
Стрільці приготувалися). — Ну, друже лейтенанте,
починаємо нове життя!.. (Стискають руки).
ВОЛЯ: — Таке життя варто починати...
ЗНОВУ долітає команда: “Стой!.. Кто ідьот?!.”.
СОТНИК: (приставляє до грудей Крилова револьвер): —
Кричи: Капітан Крилов!..
КРИЛОВ: (кричить): — Капітан Крилов!
СОТНИК: (до Повстанця I): — Вивести!.. (Повстанець I
виводить Крилова).

ЯВА 22.

Голос здалеку: “Отделеніє, шагом марш!..
СОТНИК: Увага!.. Вогонь! (Кидач гранату. Падає засло-
на під грим бою).

Киңеү

1948. Німеччина.

ТЕАТРИ, АМАТОРСЬКІ ГУРТКИ, ЛЮБИТЕЛІ ТЕАТРУ!

Передплачуєте «Театральну Бібліотеку», яка появляється щомісячними випусками.

Чергові випуски «Театральної Бібліотеки»:

М. Старицький: «Остання ніч» (Волинь у змаганнях з польським зайдманцем).

О. Данський: «Після нас приходять інші».

М. Н.: «Сцена». Посібник для аматорських театральних гуртків.

Л. Бурій: «Орденоносень» (комедія з советського життя).

На протязі 1950 року вийде 12 книжок цієї серії: п'еси українських класиків і сучасних українських авторів.

Великий тематичний вибір.

Ціна кожної книжки: у Франції — 200 франків; закордоном — 8 міжнародних поштових купонів уже з поштовою пересилкою.

У передплаті ціна шістьох випусків виносить тільки 1.000 фр., або 40 міжнародних купонів.

Замовляйте в представництвах «Театральної Бібліотеки»; адреси окремо оголошені в пресі.
